

Betænkning og indstilling om ændring af forretningsordenen for folketingets.

(Afgivet af udvalget for forretningsordenen den 16. maj 1973).

Det af udvalget for forretningsordenen nedsatte udvalg om folketingets arbejds- gang — jfr. betænkning og indstilling om ændring af forretningsordenen for folketingets af 31. august 1972 (tillæg B. 1971-72 sp. 3315) — har i folketingsåret 1972-73 fortsat sit arbejde, der danner grundlag for den foreliggende betænkning.

Siden nedsættelsen af udvalget om folke- tingets arbejds- gang er der modtaget føl- gende henvendelser:

Skrivelse af 2. april 1971 til folketingets præsidium og partiformændene fra folke- tingsmedlemmerne *Jørgen Langkilde, Ib Thyregod og Niels Helveg Petersen* om of- fentlige høringer. (Optrøkt som bilag 1).

Skrivelse af 2. april 1971 til folketingets præsidium og partiformændene fra folke- tingsmedlemmerne *Erik Sigsgaard og Sv. Kjær Rasmussen* om offentlige høringer.

Skrivelse af 11. juni 1971 fra *Ministerialfor- eningens* bestyrelse om høringer. (Optrøkt som bilag 2).

Skrivelse af 14. maj 1971 fra den *socialdemo- kratiske folketingsgruppes* sekretariat om ændringer i folketingets forretningsgang.

Skrivelse af 16. februar 1972 fra *Grossist- Sammenslutningen af 1930* med forslag om indførelse af en månedlig „erhvervenes sporgetime“.

Skrivelse af 2. juni 1972 fra folketingsmed- lemmerne *Palle Simonsen, Hans Toft og Per Bendix* om ændringer af folketingets arbejdsform.

Skrivelse af 15. juni 1972 fra folketings- mand *Sv. Skovmand* om sekretærbistand til folketingets medlemmer.

Folketinget og Samfundsudviklingen: Skitse udarbejdet af en gruppe under *Selskabet for Samfundsdebat*. (Et resumé er optrykt som bilag 3).

Udvalget har endvidere modtaget de- putationer og skriftlige henvendelser fra *Folketingets Presseløge, Foreningen af Folke- tings-Tjenestemænd m. fl. og Foreningen af Folketingets Betjente*.

Der er endnu ikke forløbet et helt folke- tingsår under den fra oktober 1972 gennem- førte nye udvalgsordning, som det derfor ikke allerede nu er muligt at bedømme en- deligt, men de indtil nu gjorte erfaringer har ikke givet grundlag for ændringer af betyd- ning. Når betænkning og indstilling afgives allerede nu, er det bl. a. med det formål, at den kan være grundlag for en almindelig drøftelse i folketingets af hele tingets ar- bejds- gang, således som formanden den 6. september 1972 stillede det i udsigt. De syns- punkter, som måtte blive fremført under forhandlingen, vil da kunne indgå i udval- gets fortsatte arbejde i den resterende del af folketingets arbejdsperiode.

Om de i nedenstående forslag til folke- tingsbeslutning indeholdte forslag om æn- dring af forretningsordenen henvises til de ledsagende bemærkninger, idet det her kun skal anføres, at ændringerne dels er af re- daktionel art, dels går ud på at genindføre et stående *indfødsretsudvalg*, indsætte nye reg- ler om *afstemning* som følge af indførelse af elektrisk afstemningsanlæg samt lette ad- gangen til *orlovsmeddelelse* i visse tilfælde. Om det sidste spørgsmål jfr. tillige afsnit IV.

I øvrigt skal om udvalgets overvejelser på baggrund af de hidtidige erfaringer anføres følgende, idet samtidig enkelte forslag inde- holdt i henvendelser til udvalget kommenter- es:

I. Folketingets udvalgsarbejde.

Den organisation af de stående udvalg, som vedtoges den 8. september 1972, har stort set været tilfredsstillende. Det har hidtil kun været nødvendigt at nedsætte særlige udvalg i 6 tilfælde: Om hovedstadsreformforslagene, om indfødsretsforslag, om visse grønlandske lovforslag, til hvis behandling særligt kendskab til grønlandske forhold er skønnet nødvendigt, om forslag til lov om lønmodtagernes medejendomsret („økonomisk demokrati“) samt om forslag om ændring af lov om tipning og om nedsættelse af et udvalg til undersøgelse af lægevæsenet m. v. Da det fortsat må anses for sandsynligt, at indfødsretsforslag ikke ønskes henvist til noget af de nu eksisterende stående udvalg, stilles der nedenfor forslag om et stående indfødsretsudvalg.

Tingets henvisning af sagerne til de forskellige udvalg er i alle tilfælde sket i enighed i overensstemmelse med formandens forslag, der igen har været baseret på parti-gruppernes ugentlige indbyrdes kontakt gennem gruppesekretærene.

Antallet af stående udvalg (22) har gjort det vanskeligt at koordinere de forskellige udvalgs mødetider på en fuldt tilfredsstillende måde, idet det ikke helt har kunnet undgås, at en del medlemmer har haft sammenfald af møder især i den senere del af samlingen, efterhånden som de mest belastede udvalg har måttet holde flere møder i hver uge. Det synes dog klart, at sammenfald af møder for det enkelte medlem er blevet betydelig sjældnere end tidligere, og mødeprocenten i udvalgene er blevet betydelig højere end før.

En del af de stående udvalg har kunnet få eget mødelokale, mens andre har måttet benytte de fælles lokaler. Ved det kommende folketingsårs begyndelse må den skete lokalefordeling revideres bl. a. under hensyn til antallet af de af de forskellige udvalg afholdte møder, og for at få en bedre udnyttelse af de bedste mødelokaler bør det overvejes at lade to eller tre udvalg enes om et fælles mødelokale.

Tilrettelæggelsen af arbejdet med de sager, der henvises til udvalgene, er ifølge forretningsordenen helt overladt til udvalgene og deres formænd. Det har været overvejet, om der var anledning til at indsætte bestem-

melser om *frister*, inden hvilke betænkning skulle være afgivet. Den tid, der behøves til færdiggørelse af arbejdet med de forskellige sager, er imidlertid højst forskellig og kan ikke forudberegnes. Hvis man fastsatte frister i forretningsordenen eller overlod til formand eller præsidium at gøre det, måtte der regnes med talrige dispensationer og i det hele med et papirarbejde, hvis omfang ikke ville stå i forhold til nytten. Dertil kommer, at det næppe er hensigtsmæssigt at afskære eller begrænse flertallets mulighed for at „henlægge“ en sag i udvalg. I almindelighed foregår afviklingen af udvalgsarbejdet tilfredsstillende, og hvis den i enkelte udvalg ikke gør det, kan arbejdet fremmes ved andre midler end ved fastsættelse af frister. Tanken om frister for udvalgsarbejdet har derfor ikke fundet tilslutning.

Det samme gælder med hensyn til den tanke, at et vist *mindretal* i et udvalg skulle kunne kræve betænkning afgivet efter en vis tids udvalgsarbejde over private lovforslag, som efter mindretallets opfattelse var tilstrækkeligt belyst. Tanken herom er undertiden fremsat af private forslagsstillere, der har ønsket egne forslag frem til 2. og eventuelt 3. behandling i salen til endelig afgørelse. Om dette skal ske, beror efter de gældende regler på udvalgsflertallet, og dette mener udvalget for forretningsordenen må fastholde.

I henvendelser af 2. april 1971 fra folketingsmedlemmerne Langkilde, Ib Thyregod og Niels Helveg Petersen — optrykt som bilag 1 — samt af juni 1972 fra Selskabet for Samfundsdebat er foreslået forsøgsvis indførelse af *høringer* som led i udvalgenes arbejde.

De oplysninger, som et udvalg behøver til belysning af en sag, som det behandler, og som det ikke selv kan skaffe sig gennem sekretariat og bibliotek, indhentes som hovedregel gennem vedkommende ministers besvarelse af udvalgets spørgsmål. Spørgsmålene stilles og besvares i de fleste tilfælde skriftligt, men mundtlig besvarelse af spørgsmål ved udvalgets samråd med ministeren forekommer ligeledes almindeligt. Undertiden møder ministeren sammen med en eller flere sagkyndige embedsmænd, der — således som vort politiske system er — naturligvis kun udtaler sig efter ministerens bemyndigelse og på hans ansvar.

Hvis et udvalg ønsker at høre en sagkyndig, der ikke er underlagt vedkommende minister som dennes embedsmand, sker det også ofte således, at udvalget beder ministeren foranledige en udtalelse fra eller et møde med den pågældende, men der er intet i vejen for, at udvalget selv tager initiativet og selv indbyder en sagkyndig enkeltperson eller repræsentanter for selvstændige institutioner eller foreninger.

Derudover modtager udvalgene et stort antal skriftlige henvendelser udefra, især fra interesseorganisationer, og disse skriftlige henvendelser suppleres i stor udstrækning af modtagelse af deputationer fra organisationerne.

Udvalget er af den opfattelse, at der gennem den skitserede traditionelle arbejdsmetode vil kunne skaffes folketingsudvalgene alle relevante oplysninger som grundlag for deres indstillinger til folketinget.

Ikke desto mindre har de nævnte forslag om at lade høringer indgå som normalt led i udvalgenes arbejde været underkastet grundige overvejelser dels ud fra det synspunkt, at der ikke bør lades nogen udvej uforsøgt for at skaffe udvalgene det bedst tænkelige grundlag for de vigtige beslutninger, som det er pålagt folketinget at træffe, dels ud fra det synspunkt, at afholdelse af høringer kunne være et nyt og væsentligt bidrag til at skabe større interesse i offentligheden for folketingets arbejde.

Det er i denne forbindelse utvivlsomt, at de høringer, som afholdes i komiteerne i den amerikanske kongres, er af stor værdi for de amerikanske komiteers arbejde og i høj grad er med til at skabe interesse og opmærksomhed i offentligheden om komiteernes arbejde. Det har for udvalget ligget klart, at et tilsvarende høringsinstitut ikke lod sig forene med dansk forfatningspraksis og med de forudsætninger, der har ligget til grund for dansk folkestyre. Der kan bl. a. ikke pålægges danske borgere en pligt til at møde op til offentlig høring i et folketingsudvalg. Kun parlamentariske kommissioner, nedsat af folketinget i henhold til grundlovens § 51, er berettiget til at „fordre skriftlige og mundtlige oplysninger såvel af private borgere som af offentlige myndigheder“. Endvidere vil høring af danske embedsmænd fra centraladministrationen kun kunne gennemføres ved, at de indbydes gennem deres minister

og kun udtaler sig efter hans bemyndigelse og på hans ansvar, og uden at man kræver en personlig politisk vurdering fra embedsmandens side. Dette princip må på baggrund af de danske regler om ministeransvar fastholdes, jfr. i denne forbindelse den som bilag 2 optrykte skrivelse fra ministerialforeningens bestyrelse.

Udvalget har herefter overvejet, om en iværksættelse af offentlige høringer i folketingsudvalgene på en eller anden måde kunne blive en hensigtsmæssig metode til at indhente oplysninger. Det er herunder blevet påvist, at benyttelse af offentlige høringer i givet fald vil blive en omstændelig og tidkrævende måde at indhente oplysninger på. Det har været udvalgets opfattelse, at iværksættelse af en høring i et udvalg vil kunne bevirke, at andre møder i folketingsbygningen i hvert fald i andre udvalg vil blive forhindret i den tid, hvori høringen foregår. Det vil rejse en række andre problemer af praktisk art, herunder om radio og tv samt pressen skal have adgang til at overvære høringen. Der er problemer med lokaler og tekniske faciliteter i forbindelse med afholdelse af høringer. Det har været et problem at finde frem til en fornuftig fremgangsmåde for selve høringens afholdelse, ligesom der foreligger spørgsmål om, hvorvidt høringsforhandlingerne skal refereres og udsendes i trykt form til offentligheden.

De overvejelser, som udvalget for forretningsordenen har gjort sig, har ført til, at der ikke er tilslutning til at indføre høringer som et almindeligt led i folketingsudvalgenes arbejde. Udvalget er dog af den opfattelse, at hvis et udvalg i ganske særlige tilfælde ønsker at iværksætte en offentlig høring inden for de mere begrænsede rammer, der foreligger efter dansk forfatningsskik med det formål at få en sagkyndig belysning af en sag, vil dette kunne ske på forsøgs-mæssig basis uden ændring af forretningsordenen efter nærmere aftale med præsidiet om vilkårene.

Ganske vist forudsætter forretningsordenen normalt, at udvalgenes møder er hemmelige, jfr. § 8, stk. 5, som bestemmer, at et udvalg ved afslutningen af et udvalgs-møde kan beslutte, at meddelelser i nærmere bestemt omfang skal tilgå offentligheden, men formentlig er det tilladeligt at forstå bestemmelsen som ikke indeholdende en gene-

relt bindende forudsætning herom og i hvert fald ikke til hinder for offentlige møder, der sigter til at fremskaffe oplysning om ikke-medlemmers synspunkter. Man kan som en art høring opfatte de møder, som udvalget om videnskabelig forskning har afholdt, hvor videnskabsmænd eller andre sagkyndige har redegjort for samfundsproblemer — f. eks. forureningsproblemer — og besvaret spørgsmål herom. Til disse møder har alle folketingsmedlemmer og ministre været indbudt, ligesom pressen har haft adgang. Interessen for disse møder har dog hidtil været ret beskedent.

I en henvendelse fra Grossist-Sammenlutningen af 1930 er der foreslået en „*erhvervenes spørgetime*“, f. eks. en gang månedlig, hvorunder erhvervsfolk skulle kunne forelægge folketingsmedlemmer spørgsmål, der skulle afleveres f. eks. en uge forinden. Baggrunden for forslaget er den månedlige spørgetid, som er indført i visse kommunalbestyrelser.

Imod forslaget, der i givet fald måtte realiseres som møder mellem erhvervslivets folk og partigrupperne, altså uden for folketingets egentlige møder, kan rejses tilsvarende betænkeligheder som med hensyn til høringer, hvortil kommer, at partigruppernes medlemmer jævnlige på møder landet over og gennem diskussioner i radio og tv har lejlighed til at møde erhvervslivets folk. Tanken om at etablere en ordening som foreslået har ikke vundet tilslutning.

II. Forhandlingerne i folketingssalen.

De ifølge udvalgsbetænkningen af 31. august 1972 indførte ændringer af reglerne om *spørgsmål* har fungeret tilfredsstillende. Bestemmelsen om, at formanden i det omfang, han skønner det rimeligt, kan give andre medlemmer end spørgeren ordet højst én gang à 2 minutter, er af formanden praktiseret således, at højst 2 medlemmer udover spørgeren har kunnet få ordet til samme spørgsmål, jfr. Folketingstidende 1972-73, sp. 556-557.

I den tidligere nævnte henvendelse fra Selskabet for Samfundsdebat er det anført, at der er for lidt plads til *generelle politiske debatter* i folketinget, hvorved tingene kunne ses i en bredere sammenhæng, og hvorved der skulle gives ikke blot ordførere og ministre, men alle medlemmer, der ønskede det,

lejlighed til at udtale sig om problemer, de var optaget af.

Det er dog udvalgets opfattelse, dels at forretningsordenen giver vide muligheder for generelle debatter, dels at der faktisk finder en del debatter sted hvert år på basis af forespørgsler, redegørelser og vigtige reformforslag. Det er vel rigtigt, at der udover ministre og ordførere kun er få andre medlemmer, som deltager i disse debatter, men det skyldes ikke begrænsninger i forretningsordenen, snarere at mange „menige“ medlemmer foretrækker at udtale sig om sagerne ved gruppemøder og udvalgs-møder. Når det specielt foreslås at udstrække generaldebatten om rigets almindelige stilling til at vare et par uger, må der til siges, at den kun kan udstrækkes, til tællerlisten er udtømt, og det sker erfaringsmæssigt i løbet af 2 dage. Bøj heller et forslag om at kombinere generaldebatter med møder i *arbejdsgrupper* har der været tiltro til. Det synes i øvrigt at minde om det såkaldte „bureausystem“, som efter fransk forbillede anvendtes i den grundlovgivende rigsfor-samling og i folketinget i en halv snes år, og hvorefter forsamlingernes medlemmer deltes i afdelinger (folketinget i 4 afdelinger à 25 medlemmer), der uden referat forhandlede sagerne. Ordningen, som man havde knyttet store forventninger til, afskaffedes efter at have været en stor skuffelse (jfr. nærmere Jens Møller: Tingenes forretningsordener s. 38-40 i bind IV af „Den danske Rigsdag 1849-1949“).

Derimod har der været nogen interesse for en tanke om at genoplive de forsøg, man gjorde i 1964 og 1965 på at puste mere liv i finanslovsdebatten gennem afgivelse af redegørelser for et eller flere ministerielle budgetter, der derefter indgik i debatten. Det bemærkes, at finanslovsforslaget for 1973-74 ved fremsættelsen i november 1972 som en nydannelse var ledsaget af en af budgetdepartementet udarbejdet over 100 sider stor „Budgetredegørelse“, som indgik i den almindelige behandling af finanslovsforslaget, dog uden at man herunder tog enkelte ministerielle budgetter op til særskilt behandling. En gentagelse af forsøgene fra 1964 og 1965 kræver imidlertid ingen ændring af forretningsordenen, og der peges her kun på, at de vil kunne iværksættes når som helst efter aftale mellem vedkommende ministre og

folketingets organer — vel især de stående udvalg.

III. Tilrettelæggelsen af arbejdet.

I den første del af samlingen indtil midten af februar har der kun været holdt 3 ugentlige møder således som foreslået i udvalgets betænkning af 31. august 1972. Undgåelse af fredagsmøder har bevirket, at møderne de øvrige dage er blevet forlænget noget, og har i hvert fald umuliggjort at realisere tanken om at forbeholde onsdagen til spørgetid og udvalgsarbejde.

Den med statsministeren truffene aftale om 1. februar som sidste frist for fremsættelse af forslag har kunnet overholdes, for så vidt som forslag og fremsættelsestaler har kunnet være folketinget i hænde denne dato, men trykning og omdeling har dog først kunnet afsluttes i de nærmeste mødedage efter 1. februar. Af hensyn til offentligheden har man i forbindelse med de mange fremsættelser af forslag omkring den 1. februar indført den regel, at anmeldelse og dermed fremsættelse af forslagene først sker den dag, da forslag og fremsættelsestale foreligger trykt i fornødent oplag. Denne regel vil fremtidig blive søgt overholdt året igennem såvel for regeringsforslag som for private forslag.

IV. Forretningsordenens orlovsbestemmelser.

I grundlovens § 31, stk. 4, bestemmes, at der ved valgloven gives nærmere regler vedrørende valg af stedfortrædere for folketingsmedlemmerne og stedfortrædernes indtræden i folketinget. I overensstemmelse hermed indeholder valglovens § 51 følgende bestemmelse: „En stedfortræder tager sæde i folketinget, når et folketingsmedlem ophører at være medlem, og i øvrigt efter de i folketingets forretningsorden fastsatte bestemmelser“. Jfr. også den færøske valglovs § 35 og den grønlandske valglovs § 27.

Forretningsordenens bestemmelser om orlov og stedfortrædere findes i § 42, der lyder således:

„Når et medlem over for formanden erklærer enten på grund af sygdom, på grund af graviditet og fødsel eller på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv el. lign. i mindst 1 måned eller af anden grund i mindst 3 måneder ikke at kunne deltage i

tingets møder, kan tinget tilstå den pågældende orlov og bestemme, at stedfortræderen *midlertidigt* tager sæde i tinget. Tingets beslutning tages uden forudgående forhandling efter mundtlig indstilling af formanden. Stedfortræderens hverv ophører, når det pågældende medlem meddeler formanden, at han atter kan give møde i tinget.“

I følge valglovens § 84, stk. 3, bevarer et medlem, der får bevilget orlov af de først nævnte grunde (især sygdom og udsendelse i offentligt hverv i mindst 1 måned), retten til vederlag og pensionsancienitet i orlovsperioden, mens dette ikke gælder et medlem, der får bevilget orlov, fordi han af andre grunde ikke kan deltage i tingets møder i 3 måneder. Stedfortrædere oppebærer vederlag i alle tilfælde.

Udvalget om folketingets arbejdsgang har overvejet forskellige ændringer af disse regler.

a. For det første finder man ingen grund til at opretholde en forskellig tidsfrist i de to tilfælde, men foreslår 3 måneders fristen nedsat til 1 måned.

b. For det andet har man overvejet, om *fristen* eventuelt kunne nedsættes til f. eks. 14 dage eller 7 dage. Til fordel for en nedsættelse kan anføres, at det også, når et medlem er forhindret i kortere tid end 1 måned, er af interesse for hans parti at kunne få stedfortræderen indkaldt, så partiernes styrkeforhold ikke forrykkes. På den anden side er orlovsbevilling og indkaldelse og godkendelse af stedfortræderen forbundet med en del administrativt besvær. Hvervet som stedfortræder bliver også forholdsvis mere besværligt for den pågældende jo kortere perioden bliver, ligesom den nytte, folketinget kan have af hans indtræden — bortset fra hans deltagelse i afstemninger — forringes tilsvarende.

Udvalget finder derfor, at betingelsen for orlovsbevilling bør være 1 månedes forhindring i at deltage i tingets møder, jfr. den i ændringsforslag nr. 8 foreslåede formulering.

c. For det tredje har man overvejet at indføre en særlig adgang for tinget til at bevilge medlemmer, der tillige er ministre, orlov.

Allerede de nugældende regler hjemler adgang til at bevilge en minister orlov på grund af sygdom, hvilket er sket i enkelte tilfælde. Også i tilfælde af, at en minister

forhindres i at møde i folketinget på grund af udsendelse i offentligt hverv i 1 måned, vil tinget kunne bevilge ham orlov efter de gældende regler — f. eks. hvis udenrigsministeren eller markedsministeren engageres i arbejde i FN eller EF i 1 måned — men hidtil er orlov til ministre ikke bevilget i sådanne tilfælde. Det bemærkes, at en minister ikke i orlovsperioden kan møde i folketinget, uden at den bevilgede orlov derved ophører og stedfortræderens hverv bortfalder.

Udvalget har drøftet, om der burde indføres en *almindelig adgang* til at bevilge ministre orlov for perioder af mindst 1 måned ad gangen. Begrundelsen herfor skulle dels være ønskeligheden af at sætte partier, der deltager i en regeringsdannelse, som jo berører dem værdifuld arbejdskraft ved arbejdet i salen og i udvalgene, i stand til bedre at klare dette arbejde, dels at lette ministrenes deltagelse i internationalt arbejde. Der har imidlertid ikke kunnet opnås tilslutning til en sådan almindelig regel. Derimod er man enedes om den i ændringsforslag nr. 8 indeholdte regel, hvorefter tinget kan bevilge orlov til ministre, der på grund af *midlertidig udsendelse i offentligt hverv*, ikke regelmæssigt vil kunne give møde i tinget i perioder af mindst 1 måned. Herved er især tænkt på tilfælde, hvor f. eks. udenrigsministeren eller markedsministeren i en periode må opholde sig i udlandet på grund af virksomhed i internationale organer. Ifølge bestemmelsen afbrydes en sådan orlov ikke, selv om den pågældende minister i orlovsperioden giver møde i tinget i sin egenskab af minister.

Et *mindretal* (det konservative folkepartis medlemmer) havde foretrukket, at der var givet adgang til at bevilge medlemmer af folketinget orlov af en uges varighed, idet der da ikke var behov for, at ministre — som ministre — kan deltage i folketingets forhandlinger samtidig med, at deres suppleanter som midlertidige medlemmer deltager i folketingets forhandlinger, hvilket mindretallet finder betænkeligt.

V. Støtte til partigrupper og/eller til det enkelte folketingsmedlem.

Det er forlængst erkendt, at såvel de enkelte folketingsmedlemmer som folketingsgrupperne har behov for bistand til udførelse af det stadigt mere omfattende arbejde, som påhviler dem. Der er for flere år tilbage indført en ordning, hvorefter der ydes økonomisk bistand, som udbetales til folketingsgrupperne med det formål at forbedre disses og de enkelte medlemmers arbejdsmuligheder under udførelsen af folketingsarbejdet. Den nævnte støtte er gennemført i almindelig enighed. Partistøtten er flere gange forbedret, ligesom administrationen af den er blevet simplificeret. Den gældende ordning*) består i, at der udbetales et grundbeløb til hver folketingsgruppe og derudover et grundbeløb pr. folketingsmandat. Disse grundbeløb reguleres automatisk i takt med realløns- og pristalsudviklingen. Med de gældende reguleringer pr. 1. oktober 1972 andrager bistanden til de nuværende folketingsgrupper på årsbasis følgende beløb:

Socialdemokratiet	1.216.275 kr.
Det konservative folkeparti	593.014 kr.
Venstre	577.432 kr.
Radikale venstre	530.688 kr.
Socialistisk folkeparti	374.873 kr.

De nævnte beløb er til fri rådighed for folketingsgrupperne til styrkelse af deres arbejdsmuligheder. Der kan for de anviste beløb indkøbes kontormaskiner, rekvisitter af enhver art, håndbøger, opslagsværker m. v., ligesom der vil kunne ansættes eksperter enten permanent eller i det enkelte tilfælde alt efter det behov, som folketingsgrupperne måtte konstatere. Der vil kunne indkaldes responsa og andre sagkyndige udtalelser, og endelig har det været et væsentligt formål med udbygningen af støtteordningen at tilgodese det enkelte folketingsmedlems behov for skrivehjælp og sekretærbistand i det daglige arbejde. Der har mellem de politiske partier været enighed om, at det nødvendige personale til dækning af partigruppernes og de enkelte medlemmers behov i så henseende mest hensigts-

*) Jfr. om de nærmere regler beretning II fra udvalget for forretningsordenen af 1. september 1971 (Folketingstidende 1970-71, tillæg B, sp. 3431 ff.); ved beslutning af udvalget for forretningsordenen af 21. marts 1972 er beløbene forhøjet med 50 pct. fra 1. april 1972.

mæssigt og mest rationelt vil kunne ansættes af grupperne i stedet for at ansætte de pågældende i folketingets faste stab.

Der er i udvalget enighed om, at den eksterende ordning er udformet på en så smidig måde, at behov for yderligere sekretærhjælp, herunder også til det enkelte folketingsmedlem, mest hensigtsmæssigt vil kunne dækkes ved forhøjelser af de nugældende grundbeløb.

Udvalget har i forbindelse hermed drøftet spørgsmålet om, hvorvidt og på hvilken måde en partistøtteordning, omfattende ikke alene de i folketinget repræsenterede partier, men alle partier, der har deltaget i det til enhver tid senest afholdte folketingsvalg, kunne tænkes udformet. Der har herunder været foretaget undersøgelser af, hvorledes sådanne ordninger er gennemført i en række lande, hvis parlamentariske systemer kan sammenlignes med det danske. Baggrunden for udvalgets overvejelser har været, at partiernes hele placering og betydning i et parlamentarisk demokrati er så central, at folkestyret kun kan fungere på en tilfredsstillende måde, dersom partierne kan udfolde deres oplysningsvirksomhed på en betryggende måde. Det er udvalgets opfattelse, at de politiske partier har behov for betydelige pengemidler for at kunne udføre deres vigtige arbejde i et demokrati. Der har under overvejelserne været fremført det synspunkt, at en partistøtteordning på landsbasis som den anførte primært var et lovgivningsanliggende.

VI. Meddelelsescentral og kaldeanlæg.

Der er enighed om at centralisere kommunikationsfunktionerne i folketinget først og fremmest med hensyn til fordeling af udvalgs materiale, mødeindkaldelser og postforsendelser samt formidling af telefonbesked m. v. med henblik på dels at lette medlemmerne i deres daglige arbejde, dels at forbedre mulighederne for udefra at komme i forbindelse med de enkelte folketingsmedlemmer. Centraliseringen gennemføres i forståelse med alle folketingsgrupper ved oprettelsen af meddelelsescentralen i det hidtidige bureauchefkontor og dermed i umiddelbar nærhed af folketingssalen samt den besluttede installation af et kaldeanlæg, der forventes at være klar til brug fra det kommende folketingsårs begyndelse. Præsi-

diet vil herefter foretage de fornødne dispositioner med hensyn til indkøb og installation af anlægget samt med hensyn til fastsættelse af retningslinierne for den daglige brug heraf. Det har herved spillet en rolle for udvalget, at den rette benyttelse af meddelelsescentralen og kaldeanlægget foruden at være en lettelse for tingets medlemmer også kunne betyde en rationalisering med heraf følgende personalebesparelser.

VII. Indførelse af elektrisk afstemning.

Under drøftelserne af en modernisering af hele arbejdsgangen i folketinget er også spørgsmålet om indførelse af elektrisk afstemning blevet behandlet. I fortsættelse af de tidligere drøftelser blev det vedtaget at lade sagen komme til behandling på ny i folketingsgrupperne, og der er på baggrund af svarene fra grupperne konstateret overvejende tilslutning til indførelse af elektrisk afstemning i folketinget, idet dog et flertal af venstres gruppe ikke har kunnet tilslutte sig en ændring af den nuværende afstemningsmetode. Udvalget henviser sagen til præsidiet, som får til opgave at undersøge et elektrisk afstemningsanlægs nærmere beskaffenhed, herunder om det bør være et anlæg med få funktioner, eller om man bør stille efter et mere avanceret anlæg, idet dette spørgsmål må ses i sammenhæng med afstemningsreglerne i folketinget, de lokalemæssige forhold og ønsket om den størst mulige sikkerhed ved afstemningerne. Valg af leverandør, leverings- og installations tid samt etableringsudgifter og driftsomkostninger er faktorer, som vil indgå i præsidiets videre overvejelser.

Indførelse af elektrisk afstemning vil nødvendigvis gøre visse ændringer i forretningsordenen, som det er fundet praktisk allerede nu at foretage, jfr. nedenfor (§ 1, nr. 1, 6 og 7).

VIII. Oplysningsarbejdet.

Der er enighed om, at den bistand, som kan ydes folketingsmedlemmerne gennem folketingets bibliotek og oplysnings tjeneste, spiller en stadig større rolle for udførelsen af arbejdet i folketinget. Både biblioteket og oplysnings tjenesten er inde i en udvidelses- og opbygningsperiode, og præsidiet er i samarbejde med de tilsynsførende for biblioteket i færd med at overveje, på hvilken

måde den bedst mulige service over for folketingets medlemmer kan gennemføres.

I øvrigt er udvalget af den opfattelse, at en bedre orientering om folketingets arbejde må finde sted dels over for offentligheden i almindelighed, dels over for skoler, studerende og andre interesserede grupper af borgere.

Folketingets orientering af offentligheden om arbejdet såvel i folketingssalen som i udvalgene sker foruden gennem dagspressen gennem *Folketingstidende*. Med hensyn til folketingets forhandlinger har udvalget noteret sig, at præsidiet lægger vægt på, at orienteringen finder sted på basis af *fortryk- ket*, der som hovedregel foreligger få dage efter det folketingsmøde, de vedrører. Folketingets forhandlinger udsendes i form af *grønne hæfter* gennem Schultz en gang om ugen, indeholdende referatet af en uges møder i folketinget. En daglig udsendelse af fortrykket til offentligheden ville stille krav om en abonnementsordning, som der ikke i øjeblikket synes at være behov for, og som på grund af administrations- og forsendelsesomkostningerne, herunder brevporto, ville blive væsentlig dyrere end de grønne hæfter.

Med hensyn til lovforslag, betænkninger og vedtagne lovforslag findes den gennemførte abonnementsordning hos Schultz på „Lovstof“ omfattende daglig forsendelse af de nævnte folketingsdokumenter, at virke tilfredsstillende

Abonnementet på Folketingstidende i *restryk* indeholdende såvel folketingets forhandlinger som tillæggene A-D foreligger med betydelig forsinkelse — ofte i et omfang af flere måneder. Da den løbende orientering af offentligheden som anført foregår på basis af fortrykket af folketingets forhandlinger og gennem abonnementsordningen på „Lovstof“ hos Schultz, finder udvalget det mindre betænkeligt, at restrykket fremkommer med så stor forsinkelse, men har dog noteret sig med tilfredshed, at præsidiet er i gang med overvejelser om ændringer i de eksisterende abonnementsordninger, herunder overvejelser med hensyn til abonnementspriserne, hvorved det vil blive betonet, at abonnement på Folketingstidende i restryk forudsættes at skulle dække den mere historiske interesse, medens de øvrige abonnemeter forudsættes at dække det løbende umiddelbare orienteringsbehov.

Der er enighed om, at der foreligger behov for orienteringsmateriale til brug for historie- og samfundskundskabsundervisningen i skolerne, og at det må være en naturlig opgave for folketinget at bidrage til, at skolerne får et sådant materiale.

Det vil også af hensyn til studerende og andre interesserede være nyttigt at udarbejde saglige fremstillinger om lovgivningsarbejdet og om det politiske arbejde i folketinget i øvrigt. Også en mere populær folder til besøgende i folketingets tilhørerloge vil indgå i præsidiets overvejelser.

IX. Trykkeriproblemer.

I forbindelse med udvalgets overvejelser med hensyn til planlægningen af hele lovgivningsarbejdet har det været drøftet, om der foreligger mulighed for at øge trykkerikapaciteten, således at folketingets arbejde ikke blev forsinket af problemerne med at få trykt folketingsmateriale, ikke mindst lovforslag, fremsættelsestaler, betænkninger samt folketingets forhandlinger. Folketingets og regeringens lovgivningsarbejde er præget af stor uregelmæssighed. På visse tider af året er der tale om en beskedent arbejds mængde til trykkeriet, og i andre perioder er der tale om en usædvanlig belastning af trykkerisektoren. Det sædvanlige er endvidere, at topbelastningsperioder for folketinget og regeringen er sammenfaldende, og denne omstændighed stiller helt usædvanlige krav til trykkerikapaciteten. En permanent bemanning af sætteri- og trykkerisektoren afpasset efter spidsbelastning vil være meget u hensigtsmæssig og uøkonomisk i de mange perioder, hvor arbejdsstof til sætteri og trykkeri er beskedent.

Udvalget peger på, at det forekommer nødvendigt for folketinget i samarbejde med regeringen at få undersøgt, om og på hvilken måde ændrede arbejds metoder vil være i stand til at forbedre forholdene, samt om anvendelse af en ændret teknisk metode på visse områder vil kunne forøge sætteri- og trykkerikapaciteten, så forsinkelser i folketingets arbejde af tekniske årsager bliver reduceret til det mindst mulige.

Hele *udvalget* indstiller herefter nedenstående forslag til folketingsbeslutning om ændring af forretningsorden for folketinget til *vedtagelse*.

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af forretningsorden for folketinget.

§ 1.

I forretningsorden for folketinget, som vedtaget den 17. december 1953 med senere ændringer sidst af 8. september 1972, foretages følgende ændringer:

1) § 6, stk. 1, 1. pkt., affattes således: „Tingsekretærerne tæller stemmer ved afstemninger i henhold til § 35, stk. 3 og 4, og meddeler tallene til formanden.“

2) I § 7, stk. 1, indsættes som nyt nummer efter nr. 8:

„9) *Indfødsretsudvalget*. Herunder hører sagen om indfødsret.“

3) I § 7, stk. 1, affattes nr. 13, der bliver nr. 14, således:

„14) *Markedsudvalget*. Herunder hører sagen om markedspolitiske anliggender. Udvalget varetager de opgaver, som ved lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber*) § 6, stk. 2, er henlagt til et af folketinget nedsat udvalg.“

4) I § 7, stk. 1, nr. 22, der bliver nr. 23, ændres ordene „Forskningens Fællesudvalg (FFU)“ til: „planlægningsrådet for forskningen“**).

5) I § 7, stk. 3, ændres ordene „de i stk. 1, nr. 3-5 og 7-22, nævnte stående udvalg“ til: „de i stk. 1, nr. 3-5, 7-8 og 10-23, nævnte stående udvalg.“

6) § 33, stk. 1, affattes således:

„Stk. 1: Tinget kan kun tage beslutning, når over halvdelen af medlemmerne er til stede og deltager i afstemningen (grl. § 50). Som deltagende i afstemningen anses medlemmer, der tilkendegiver, at de hverken stemmer for eller imod et forslag. En beslutning er taget, når flere har stemt for end imod forslaget, dog med undtagelse af de i § 43 nævnte tilfælde.“

7) § 35 affattes således:

§ 35.

Stk. 1. Formanden er bemyndiget til i alle tilfælde, hvor han har grund til at anse udfaldet af en afstemning for givet på forhånd, at erklære et afstemningspunkt — dog med undtagelse af den endelige vedtagelse af et lovforslag eller et andet selvstændigt forslag — for afgjort uden afstemning, når ingen gør indsigelse derimod. I øvrigt foretages afstemning enten ved afstemningsanlæg, ved at medlemmerne rejser sig fra deres pladser eller ved navneopråb.

Stk. 2. Afstemning sker sædvanligvis ved hjælp af et *afstemningsanlæg*, hvorved det tilkendegives, hvem der stemmer for forslaget, hvem der stemmer imod, hvem der hverken stemmer for eller imod, samt hvem der er fraværende. Afstemningsresultatet opbevares i folketingets arkiv. Hvis formanden bestemmer det, eller hvis 17 medlemmer skriftligt forlanger det inden afstemningens begyndelse, anføres i tidenden, hvorledes hvert enkelt medlem har stemt.

Stk. 3. Kan afstemningsanlæg ikke benyttes, sker afstemning ved, at medlemmerne rejser sig fra deres pladser på formandens opfordring til dem om at stemme for eller imod forslaget eller tilkendegive, at de hverken stemmer for eller imod.

Stk. 4. Afstemning ved *navneopråb* skal foretages, hvis 17 medlemmer inden afstemningens begyndelse skriftligt anmoder derom. I øvrigt kan formanden lade en afstemning foregå ved navneopråb enten straks, eller hvis udfaldet af en på anden måde foretaget afstemning forekommer ham tvivlsomt. Ved afstemning ved navneopråb opråbes medlemmerne efter deres navnes bogstavfølge. Efter at samtlige medlemmers navne er opråbt og der på formandens umiddelbart derpå følgende opfordring ikke mel-

*) Lov nr. 447 af 11. oktober 1972 om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

***) Lov nr. 199 af 24. maj 1972 om forskningsråd og planlægningsrådet for forskningen.

der sig flere til stemmeafgivningen, tilkendegiver formanden navneopråbets afslutning, hvorpå sammentællingen finder sted.“

8) § 42 affattes således:

„§ 42.

Stk. 1. Når et medlem over for formanden erklærer i mindst 1 måned ikke at kunne deltage i tingets møder, kan tinget tilstå den pågældende orlov og bestemme, at stedfortræderen midlertidigt tager sæde i tinget. Tinget kan endvidere tilstå et medlem, der er minister, orlov og bestemme, at stedfortræderen midlertidigt tager sæde i tinget, når han over for formanden erklærer, at han på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv for en periode af mindst 1 måned ikke regelmæssigt vil kunne give møde i tinget. Tingets beslutning tages uden forudgående forhandling efter mundtlig indstilling af formanden.

Stk. 2. Stedfortræderens hverv ophører, når det pågældende medlem meddeler formanden, at han atter kan give møde i tinget, eller i de i stk. 1, 2. pkt., nævnte tilfælde, når den pågældende minister fratræder som minister eller meddeler formanden, at han igen regelmæssigt kan give møde i tinget. En i henhold til stk. 1, 2. pkt., meddelt orlov bevares, selv om den pågældende minister i orlovsperioden giver møde i tinget alene i sin egenskab af minister.“

§ 2.

De i § 1 anførte ændringer af forretningsorden for folketinget træder i kraft fra begyndelsen af folketingsåret 1973-74; de under nr. 1 og 7 anførte ændringer dog først fra det tidspunkt, da installation af afstemningsanlæg har fundet sted.

B e m æ r k n i n g e r.

Til § 1, nr. 1.

Efter installation af afstemningsanlæg, der betjenes fra formandspladsen, vil tingsekretærens bistand ved afstemninger bortfalde i de sædvanlige tilfælde, hvor afstemningsanlægget benyttes, og begrænses til de undtagelsestilfælde, hvor afstemning fortsat skal ske ved, at medlemmerne rejser

sig fra deres pladser, eller ved navneopråb. Den ved ændringsforslaget foreslåede ændrede formulering af § 6, stk. 1, 1. pkt., tager sigte herpå.

Til § 1, nr. 2.

Da det ikke har vist sig hensigtsmæssigt at henvise sager om indfødsret til noget af de stående udvalg, er sådanne sager som forudset ved afgivelsen af betænkningen af 31. august 1972 henvist til et særligt udvalg på 17 medlemmer. Den foreslåede ændring går ud på at genindføre et stående indfødsretsudvalg, bestående af 17 medlemmer uden stedfortrædere, jfr. den i § 1 under nr. 4 foreslåede ændring.

Til § 1, nr. 3.

Ved den foreslåede ændrede affattelse af bestemmelsen om markedsudvalgets virksomhedsområde har man erstattet udtrykket „internationalt markedsamarbejde“ med udtrykket „markedspolitiske anliggender“. Der er ikke herved tilsigtet nogen ændring i den hidtidige afgrænsning af markedsudvalgets sagsområde.

I overensstemmelse med markedsudvalgets betænkning over tiltrædelsesloven (flertalsudtalelsen punkt 5, Folketingstidende 1971-72, tillæg B. sp. 2804) anføres det udtrykkeligt, at markedsudvalget varetager de opgaver, som ved tiltrædelseslovens § 6, stk. 2, er henlagt til et af folketinget nedsat udvalg. I en beretning af 29. marts 1973 har udvalget fastlagt visse retningslinjer for sit arbejde.

Til § 1, nr. 4.

Ændringen er en redaktionel følge af lov nr. 199 af 24. maj 1972 om forskningsråd og planlægningsrådet for forskningen.

Til § 1, nr. 5.

Den foreslåede ændring betyder, at det i § 1, nr. 2, foreslåede indfødsretsudvalg består af 17 medlemmer uden stedfortrædere.

Til § 1, nr. 6.

Bestemmelsen i forretningsordenens § 35, stk. 2, hvorefter formanden kan opfordre medlemmer, som hverken har stemt for eller imod et forslag, til at rejse sig, forudsætter,

at sådanne medlemmer medregnes som deltagende i afstemningen, jfr. grundlovens § 50: „Folketinget kan kun tage beslutning, når over halvdelen af medlemmerne er til stede og deltager i afstemningen.“ (Jfr. ligeledes den tilsvarende bestemmelse i forretningsordenens § 33, stk. 1, 1. pkt.). I forbindelse med den ved ændringsforslag nr. 7 foreslåede nye formulering af reglerne om afstemninger som følge af indførelse af afstemningsanlæg er det fundet naturligt at indsætte en udtrykkelig bestemmelse i forretningsordenens § 33, stk. 1, om, at medlemmer, som tilkendegiver, at de hverken stemmer for eller imod forslaget, anses som deltagende i afstemningen, hvilket ændringsforslaget tager sigte på.

Til § 1, nr. 7.

Den foreslåede ændrede formulering af forretningsordenens § 35 indeholder i stk. 1 reglerne om afstemning ved afstemningsanlæg. Efter installation af afstemningsanlæg vil dette sædvanligvis blive anvendt i stedet for den nu anvendte metode, hvorefter medlemmerne rejser sig fra deres pladser på formandens opfordring til dem om at stemme for, imod eller tilkendegive hverken at stemme for eller imod forslaget. Afstemningsanlægget indrettes således, at der ved hvert medlems plads er anbragt 3 kontakter, hvorved medlemmet kan stemme for eller imod eller undlade at stemme, samt en 4. kontakt, hvorved medlemmet kan omgøre en fejlagtigt foretaget afstemning. Afstemningen sker herefter i én omgang. En for medlemmerne synlig tavle i salen viser, hvorledes hver enkelt har stemt, samt resultatet af afstemningen. Endvidere er andetsteds indrettet en tilsvarende tavle, der ved hjælp af fotografering eller hurtigskriver registrerer hver afstemning. Afstemningerne arkiveres og vil være tilgængelige for medlemmerne og offentligheden. Efter forslaget vil det normalt ikke blive anført i tidenden, hvorledes hvert enkelt medlem har stemt. Dette vil kun ske, hvis 17 medlemmer skriftligt anmoder derom, eller hvis formanden bestemmer det.

I § 35, stk. 2, indeholdes reglerne om afstemning efter den hidtidige metode, der fremtidig kun skal anvendes, hvis afstemningsanlægget ikke kan benyttes.

§ 35, stk. 3, indeholder reglerne om afstemning ved navneopråb, der stadig skal kunne foretages i undtagelsestilfælde enten efter formandens bestemmelse, eller hvis 17 medlemmer skriftligt anmoder derom. Det hidtidige krav om, at disse medlemmers navne skal oplæses af formanden, er ikke medtaget.

Til § 1, nr. 8.

Ifølge den nugældende formulering af § 42 kan tinget bevilde et medlem orlov og indkalde stedfortræderen, når et medlem over for formanden erklærer „enten på grund af sygdom, på grund af graviditet og fødsel eller på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv eller lignende i mindst 1 måned eller af anden grund i mindst 3 måneder ikke at kunne deltage i tingets møder“. I første tilfælde bevarer det pågældende medlem sit vederlag og sin pensionsanciennitet i orlovsperioden i henhold til valgloven (lovbekendtgørelse nr. 366 af 10. august 1970, ændret ved lov nr. 59 af 15. marts 1972), men ikke i sidste tilfælde.

Ved den foreslåede formulering sker følgende ændringer:

- 1) 3 måneders fristen nedsættes til 1 måned, således at orlov i alle tilfælde kan bevilges et medlem, der i 1 måned erklærer ikke at kunne deltage i tingets møder. Valglovens regler om bevarelse eller fortabelse af vederlag og pensionsanciennitet i orlovsperioden ændres ikke herved.
- 2) Der indføres en adgang for tinget til at bevilde et medlem, der er minister, orlov, når han på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv for en periode af mindst 1 måned ikke regelmæssigt vil kunne give møde i tinget.

Der tænkes især på tilfælde, hvor en minister i en periode må opholde sig i udlandet på grund af virksomhed i internationale organer.

Ifølge bestemmelsen afbrydes en sådan orlov ikke, selv om den pågældende minister i særlige tilfælde giver møde i tinget i sin egenskab af minister. Ministeren bevarer i disse tilfælde folketingsvederlag og pensionsanciennitet i orlovsperioden i henhold til valgloven.

Til § 2.

De foran anførte ændringer af forretningsordenen, der er en følge af indførelse af afstemningsanlæg, træder i kraft fra det tidspunkt, da afstemningsanlæg er installeret,

dvs. antagelig fra begyndelsen af folketingsåret 1974-75. I øvrigt træder ændringerne i kraft fra begyndelsen af folketingsåret 1973-74.

Skytte, formand.	Grete Hækkerup, næstformand.	Hanne Budtz.	From.	Morten Lange.
Normann Andersen.	Gorsen.	Hans Lund.	K. J. Mortensen.	
Orla Møller.	Erik Worm.	Kurt Brauer.	Poul Dam.	Bo Kristensen.
Ninn Hansen.	H. C. Toft.	Enggaard.	Holger Hansen.	
Poul Hartling.	Hilmar Baunsgaard.	Samuelsen.		

Bilag 1.**FOLKETINGET**

Christiansborg

I de senere år har der i den offentlige debat med mellemrum været fremført den tanke, at man også i Danmark burde anvende offentlige høringer som et led i folketingets arbejde. Undertegnede medlemmer af folketinget, der hver for sig har været med til at fremføre tanken, opfordrer nu på egne vegne til, at der mellem folketingets partier træffes en aftale om at prøve tanken i praksis.

Såfremt der mellem folketingets partier kan blive enighed om at iværksætte forsøg med høringer, og såfremt man kan blive enig om, hvilke emner der vil være egnede til høring, kunne selve fremgangsmåden i praksis være som følger:

Efter en almindelig 1. behandling går forslaget i udvalg. Udvalget påbegynder på normal vis sit arbejde med at stille spørgsmål til ministeren ved at afholde samråd, modtage deputationer og henvendelser osv. Når udvalget finder, at hovedproblemerne er indkredset, drøfter man, hvilke eksperter man ønsker at høre.

Der opstilles en høringsliste med navnene på de sagkyndige, man ønsker hørt.

Tid og sted for høringen offentliggøres.

Høringen bør kunne afvikles i løbet af et eller to eftermiddagsmøder.

Som mødested foreslås landstingssalen.

Pressen, radio og TV og så mange interesserede, som der er plads til, skal have adgang til høringen.

Når høringen er afsluttet, fortsætter udvalget på ganske normal måde sit arbejde med eventuelt at stille ændringsforslag og afgive betænkning.

Derefter 2. behandling og 3. behandling som normalt. Ved at tilrettelægge en høring eller en serie af høringer på denne måde, vil de kunne afvikles, uden at formelle ændringer i forretningsordenen er påkrævede. Der vil kunne indvindes erfaringer, som kan vise, om høringerne egner sig til mere regelmæssigt at indgå i folketingets arbejde med lovforslag.

Som brugbart forsøgsemne kan fremhæves færdselsloven, der i øjeblikket er til behandling i et folketingsudvalg. Færdselsspørgsmål har stor almen interesse og er i øvrigt karakteristiske ved, at der findes mange eksperter også uden for den centrale administration.

Christiansborg den 2. april 1971.

Jørgen Langkilde.

Ib Thyregod.

Niels Helveg Petersen.

Til Folketingets præsidium og partiformændene.

Bilag 2.**MINISTERIALFORENINGEN**

Bestyrelsen

Den 11. juni 1971.

Det er Ministerialforeningen bekendt, at folketingsmændene Jørgen Langkilde, Ib Thyregod og Niels Helveg Petersen i en henvendelse til folketingets præsidium og partiformændene har stillet forslag om forsøgsvis at indføre offentlige høringer som led i folketingets arbejde med lovforslag. Ifølge forslaget skal vedkommende folketingsudvalg efter at have foretaget en foreløbig behandling af lovforslaget kunne træffe beslutning om afholdelse af en sådan høring og om, hvilke sagkyndige der skal indkaldes.

Ministerialforeningen skal ikke udtale sig om, hvorvidt gennemførelse af offentlige høringer af den foreslåede art er et hensigtsmæssigt middel til at tilvejebringe det bedst mulige grundlag for den demokratiske beslutningsproces og til at skabe størst mulig interesse i offentligheden om folketingets arbejde. Som personaleorganisation skal foreningen derimod gennem denne henvendelse tillade sig at gøre opmærksom på de særlige problemer, der vil opstå, såfremt centraladministrationens embedsmænd, herunder de der har deltaget i udarbejdelsen af lovforslaget, indkaldes til sådanne høringer.

Det er et væsentligt træk ved den danske statsforvaltning, at den arbejder under regeringens politiske ansvar, og at den parlamentariske kontrol med statsadministrationen udøves af folketinget over for ministrene som de politisk ansvarlige ledere.

Det er en følge af denne ordening, at selv de højeste administrative poster kan besættedes på grundlag af en vurdering af ansøgerens saglige kvalifikationer og ikke efter deres politiske tilhørsforhold.

Det forhold, at embedsmændene arbejder under vedkommende ministers instruktion og på hans politiske ansvar over for folketinget, træder særligt klart frem under det

lovforberedende arbejde i departementerne. Det er embedsmændenes opgave at fremskaffe det bedst mulige grundlag for den politiske beslutning om iværksættelse af et lovgivningsinitiativ. De må redegøre for de problemer, der ønskes løst, pege på de mulige løsninger, vurdere flere mulige løsninger over for hinanden og på dette grundlag fremkomme med en indstilling. Når den politiske beslutning er truffet af ministeren eller af regeringen, er det embedsmændenes opgave at gennemføre beslutningen.

Denne afgrænsning af embedsmændenes opgave i forbindelse med lovforberedelsen afspejles i deres forhold til folketinget under lovforslagets behandling i tinget. I det omfang, der deltager embedsmænd under samrådene med folketingsudvalget, fungerer de alene som ministerens rådgivere og udtaler sig kun efter hans bemyndigelse og på hans ansvar.

Som nævnt foran består embedsmændenes opgave forud for den politiske beslutning om fremsættelse af lovforslag i at indsamle de faktiske oplysninger, der er nødvendige som grundlag for beslutningen, at redegøre for de mulige løsninger, at vurdere disse og at udarbejde indstilling til ministeren. Det følger af sagens natur, at der i de sidstnævnte dele af opgaven indgår rets- og samfundspolitiske vurderinger, som i sidste instans foretages af ministeren eller regeringen. Det er Ministerialforeningens opfattelse, at sådanne politiske vurderinger ikke bør kunne gøres til genstand for en høring i folketinget af de pågældende embedsmænd. Imidlertid vil det i praksis være umuligt at undgå, at dette bliver tilfældet.

Med hensyn til oplysninger om faktiske forhold og forventede virkninger af forslaget skal man pege på, at disse oplysninger vil fremgå af bemærkningerne til lovforslaget. I det omfang, tinget måtte ønske supplerende

oplysninger af denne art, fremskaffes disse langt sikrere gennem skriftlige spørgsmål fra udvalget til ministeren end gennem direkte offentlig afhøring af embedsmændene. Erfaringerne viser, at sådanne spørgsmål ofte kræver nærmere undersøgelser og ikke er egnede til besvarelse på stående fod. En offentlig eksamination af embedsmændene om disse spørgsmål vil derfor stille ganske urimelige krav til embedsmændene. Hertil kommer, at det kan være meget vanskeligt såvel for spørgeren som for den, der skal svare, at drage grænsen mellem blotte oplysninger om faktiske forhold og en politisk vurdering af disse.

En adgang for folketinget til at indkalde

centraladministrationens embedsmænd som deltagere i offentlige høringer vil føre til, at den til enhver tid siddende regering må lægge afgørende vægt på de pågældende embedsmænds politiske tilhørsforhold. Hermed vil der ske et brud på en udnævnelsespraksis, som man hidtil fra alle sider har lagt afgørende vægt på at opretholde.

Det er således Ministeriaforeningens opfattelse, at indkaldelse af centraladministrationens embedsmænd til høringer af den pågældende art ikke blot ligger uden for forudsætningerne for deres ansættelse, men også er et brud på gældende stats- og forvaltningsretlige principper.

Med venlig hilsen

Børge Andersen.

Til folketingets formand.

Bilag 3.

Folketinget og samfundsudviklingen.

Skitse udarbejdet af en gruppe under Selskabet for Samfundsdebat.
Af skitsen, der tidligere er omdelt til folketingets medlemmer, anføres følgende

Resumé

Debatoplægget er opdelt i to hovedafsnit:

- I. *En analyse af folketingets arbejde i dag,*
og
II. *En række reformforslag.*

I *afsnit I.* gives en kort skildring af folketingets virksomhed ud fra den opfattelse, at arbejdsformerne har en nær forbindelse med den rolle, folketinget spiller — eller bør spille — i statsstyrelsen.

Herunder behandles folketinget som lovgivningsmagt, dets muligheder for styring af statens midler, dets kontrol med regeringen og dets forhold til centraladministrationen.

I *afsnit II.* stilles en række forslag til forandringer ud fra ønsket om at styrke folketingets muligheder for at udøve en styrende rolle:

(1) *Generelle debatter.*

Det er vigtigt, at folketinget kommer ind i den reelle lovgivningsproces på et tidligere tidspunkt, end det i dag er tilfældet. Dette kan bl. a. ske ved, at debatten efter statsministerens åbningstale udvides, at der gennemføres debatter om de enkelte ministeriers samlede virksomhed, og at større lovgivningsområder drøftes, inden lovforslagene udarbejdes i detaljer.

(2) *Samling af lovforslag i hovedområder.*

Det må tilstræbes, at lovforslagene samles i større hovedområder, således at der skabes den bedst mulige oversigt og sammenhæng inden for beslægtede lovgivningsområder.

(3) *Ændringer i lovforslagenes gang.*

Tidsrummet mellem fremsættelsen af lovforslag og 1. behandling bør i almindelighed udvides. Ved 2. behandling må der navnlig være mulighed for, at ikke-udvalgsmedlemmer kan rejse spørgsmål og fremføre synspunkter.

(4) *Udvalgsarbejdet.*

Spørgsmålet om faste udvalg diskuteres, og en række fordele og ulemper fremhæves. En løsning vil måske være etablering af større „brutto-udvalg“.

(5) *Udredningsarbejdet.*

Der henvises her til rapporten „Offentlige udvalg“, hvor en række problemer vedrørende udredningsarbejdet er behandlet, og hvor der er givet en række konstruktive forslag til, hvilke fremgangsmåder der kan anvendes ved fremskaffelsen af det grundlæggende materiale.

(6) *Høringer.*

Det foreslås, at man på forsøgsbasis gennemfører høringer som led i forberedelsen af lovene. Der vil herigennem være mulighed for, at den offentlige debat kan styrkes.

(7) *Det enkelte folketingsmedlems vilkår.*

Her peges navnlig på nødvendigheden af, at det enkelte folketingsmedlem får bedre sekretærmæssig bistand til rådighed, hjælp til skrivning, arkivering m. v. Endvidere på det nødvendige i, at der fremskaffes tilstrækkeligt informationsgrundlag.

(8) *Folketingets kommunikation med omverdenen.*

Der stilles her en række forslag til forbedring af kontakten mellem det politiske liv og befolkningen — herunder udbygning af samarbejdet med massemedierne, annoncering i dagbladene, etablering af en informationstjeneste i samarbejde med folketingets bibliotek og folkebibliotekerne landet over, øget støtte til vælgerforeninger og ungdomsorganisationer, således at de bedre kan løse den formidlingsopgave, de har i det politiske oplysningsarbejde.